

- Supilo, Fran
- novi list
- stari novi list
- ...
- ...

(01) ...
 322 ...
 ...
 ...
 ...

JOZSEF SZEKERES

**REGISTI SPISA KRALJEVSKOG GUBERNIJA O FRANU SUPILU,
 NOVOM LISTU I RIJEČKOM NOVOM LISTU
 u spisima Kr. riječke gubernije (1900—1916)**

- ✓ - ...
 ...
 (1900-1916)
- ✓ - ...
 ...
 (1900-1916)
- ✓ - ...
 ...
 (1900-1916)
- ✓ - ...
 ...
 (1900-1916)
- ✓ - ...
 ...
 (1900-1916)
- ✓ - ...
 ...
 (1900-1916)

Već su i ranijih godina u nekoliko navrata naučni i arhivski radnici pokušali da u arhivskom blagu pohranjenom u Historijskom arhivu u Rijeci pronađu tragove o djelatnosti i životu Frana Supila za njegovog boravka u Rijeci od 1900. do 1914. Ta nastojanja svršavala su konstatacijama da su doduše postojali neki takvi spisi, mada manjeg značenja, ali da su o njima ostali samo šturi podaci u urudžbenim zapisnicima, dok se spisima zameo trag u arhivskim fondovima. Od svih riječkih arhivskih fondova najzastvoreniji je za takva istraživanja ostao fond Kr. riječke gubernije. Osnovna zapreka za istraživanja u njemu bilo je neznanje mađarskog jezika kod istraživača jer su spisi toga fonda pisani pretežno tim jezikom.

Stota obljetnica Supilova rođenja dala je povoda da se ove godine ponovo temeljitije pristupi sređivanju i pregledu arhivske građe za razdoblje od 1900. do 1914. fondova riječkog Gradskog magistrata, Kraljevskog tužioca i Riječke kr. gubernije. Dok su istraživanja u dva prvospomenuta fonda još u toku, dotle je istraživanje trećeg fonda završeno. Obavio je taj posao dr Jozsef Szekeres, načelnik jednog odjela u Arhivu grada Budimpešte. Historijski arhiv u Rijeci iskoristio je njegov dulji studijski boravak u Rijeci i zamolio ga da izvrši istraživanje u tom pravcu.

Rezultat njegovog istraživanja jesu regesti važnijih spisa koje je on pronašao u navedenom arhivskom fondu. Podaci u pronađenim spisima ne pridonose po svom značaju nauci neke bitne novosti i ne mogu se ni izdaleka uporediti s vrijednošću »Korespondencije Frana Supila iz perioda 1891—1914«, objavljene u Arhivskom vjesniku, sv. 6. u Zagrebu 1963.

No ipak i te naoko sitne vijesti dopunjuju naše znanje o Supilu, o Novom listu i o Riječkom novom listu. Zbog toga ih i objavljujemo.

Urednik

1)

24. travnja 1900.

Jezik: mađarski

151-43-100
(I-3-355/1904)

Stampa u Rijeci

1. siječnja 1900. u Rijeci je stupio na snagu mađarski zakon o štampi. Tom prilikom guverner podnosi ministru unutrašnjih poslova detaljan izvještaj o cjelokupnoj štampi u gradu. U obrazloženju se iznosi da se među izjavama urednika može naći i podnesak direktora Novog lista, političkih novina na hrvatskom jeziku koje izlaze u Sušaku, o tome u kojim bi prodavaonicama duhana na području Rijeke želio prodavati svoje novine.

Priložen je izvještaj gradonačelnika pod brojem 151/1900.

2)

28. ožujka 1901.

Jezik: talijanski

757-I-3-355/1904.

Izvještaj o riječkoj štampi

Gradonačelnik upućuje Namjesništvu detaljan izvještaj o listovima, periodičnim i drugim izdanjima koja izlaze na području grada. Na trećoj strani izvještaja spominje se i Novi list kao periodičan list.

Svojom naredbom od 9. travnja guverner objavljuje iznos što ga listovi moraju uplatiti u gotovu na ime kaucije.

3)

15. svibnja 1901.

Jezik: talijanski

1122-344-8/1901.

Izdavanje Novog lista u Rijeci

Guverner poziva gradonačelnika da što prije podnese detaljan izvještaj o Novom listu u vezi sa svojim podneskom pod brojem 3904 od 7. ožujka.

4)

15. lipnja 1901.

Jezik: talijanski

1376-344-9/1901.

Izdavanje Novog lista

Guverner poziva gradonačelnika da u predmetu izdavanja Novog lista što prije priopći potrebne podatke za pravilno registriranje.

5)

13. srpnja 1901.

Jezik: mađarski

1581-344-11/1901.

Ministar trgovine traži guvernerovo mišljenje o Novom listu

Državni sekretar Nagy moli guvernera da u cilju pretresanja zahtjeva Frana Supila za ishođenje stalne povlaštene vozne karte, dostavi povjerljiva obavještenja o smjernicama Novog lista i o osobnim kontaktima tražioca.

Namjesništvo traži od gradonačelnika obavještenja u vezi s pred-
njim upitima.

6)

29. rujna 1901.

Jezik: mađarski

929-I-3-61/1901.

Izveštaj ministru unutrašnjih poslova o izdavanju Novog lista u Rijeci

U ovom izvještaju ministru unutrašnjih poslova — a na temelju gradonačelnikovih izvještaja br. 3904 i 4052 od 7. i 8. ožujka 1901. — guverner izvješćuje da od 4. ožujka tekuće godine u Rijeci izlazi Novi list koji je prije kao nepolitički periodični list izlazio u Sušaku, i da je u ime Riječke tiskare odvjetnik dr Sachs isplatio propisani iznos od 10.500 K na ime kaucije. Izdavač i odgovorni urednik toga lista na hrvatskom jeziku Frano Supilo (sa stanom u ul. Andrassy 22) udovoljio je zakonom propisanim uvjetima i od organa za obrt dobio dozvolu za rad štamparije.

7)

22. studenog 1901.

Jezik: mađarski

1519-XIII-1-498/1901.

Povlastica na željeznici za Frana Supila, urednika Novog lista.

Na temelju uputstva ministra trgovine Uprava mađarskih kraljevskih željeznica dostavlja za urednika Novog lista Frana Supila ovjerenu iskaznicu za podizanje vozne karte uz povlasticu — s tim da je Kraljevsko namjesništvo preda imenovanom. Frano Supilo preuzeo je iskaznicu 25. studenog 1901.

Na spisu je potpis Frana Supila.

8)

6. veljače 1902.

Jezik: mađarski

581-XII-1-785/1903.

Naredba ministra trgovine u predmetu besplatne željezničke vozne karte za Frana Supila

Ministar trgovine dostavlja guverneru prijepis svoje naredbe upućene upravi Mađarskih državnih željeznica (MAV) kojom traži od Uprave da Franu Supilu, uredniku Novog lista, izda besplatnu željezničku voznu kartu drugog razreda za 1902. godinu.

Kao protuvrijednost za kartu Novi list je dužan da u tri uzastopna broja objavi red vožnje MAV-a i da besplatno dostavi Ministarstvu trgovine po tri, a upravi MAV-a po dva primjerka lista.

9)

17. veljače 1902.

Jezik: mađarski
778-XIII-1-48/1902.

Povlaštena vozna karta za urednika Frana Supila

Po uputstvu ministra trgovine Uprava mađarskih kralj. državnih željeznica dostavlja Kraljevskom namjesništvu za potrebe urednika Novog lista Frana Supila povlaštenu željezničku voznu kartu, s tim da je preda naslovniku.

24. veljače 1902. prema potvrdi na spisu Frano Supilo je kartu preuzeo. Njegov potpis potvrđuje primitak.

10)

9. ožujka 1902.

Jezik: talijanski
1025-V-I-44/1902.

*Prijava Guberniji o nepravilnom radu međunarodne agencije
za putovanja*

Prijava Eduarda Jonića o nepravilnom postupku agencije G. Tencichi et Cargon, nasljednik Carla Pirelli, kod otpremanja iseljenika.

Prijavi je priložen i »Prilog Novom listu br. 54. iz 1902« koji sadrži interpelaciju u Saboru 17. veljače o nepravilnom radu agencija koje otpremaju naše iseljenike preko Bremena.

11)

12. veljače 1904.

Jezik: talijanski
952-I-3-355/1904.

Novi list postaje dnevnik

Budući da je Novi list, koji je do sada neredovito izlazio, postao dnevnik i od sada se bavi i politikom, guverner obavještava gradonačelnika da se kaucija za list povećava na 21.000 K. Nadalje poziva gradonačelnika neka obavijesti urednika lista da treba položiti novih 10.500 K na ime kaucije.

Priložen izvještaj gradonačelnika od 12. veljače, na talijanskom jeziku, o pretvaranju Novog lista u dnevnik.

388

12)

12. travnja 1904.

Jezik: talijanski
1927-I-3-355/1904.

Žalba Frana Supila zbog povećanja kaucije za Novi list

Gradonačelnikov izvještaj guverneru o žalbi Frana Supila.

27. travnja guverner odbija podneseni prigovor na povećanje kaucije i upućuje na odredbe Zakona o štampi kojima se regulira obveza listova o polaganju kaucije.

13)

10. listopada 1904.

Jezik: talijanski
5613-I-3-355/1907.

Žalba Frana Supila na povećanje kaucije za Novi list

U svom izvještaju gradonačelnik javlja guverneru o prigovoru i hitno traži obavijest o gledištu Namjesništva.

Spis su u Namjesništvu odložili u arhiv, pozivajući se na rješenje pod brojem 2533-1907.

14)

23. ožujka 1906.

Jezik: talijanski
1295-I-3-355/1906.

Kaucija za Novi list

Riječki gradonačelnik obavještava guvernera da je kaucija za Novi list u visini od 21.000 K položena u gradskoj blagajni u 5% (petpostotnim) obveznicama mađarskog državnog zajma.

Obveznica 16.983.

Na znanje.

15)

10. svibnja 1906.

Jezik: talijanski
1777-XXIII-1-85/1906.

Frano Supilo traži mađarsko državljanstvo po pravu naturalizacije

Riječki gradonačelnik dostavlja guverneru molbu Frana Supila, urednika i vlasnika Novog lista, za dobivanje mađarskog državljanstva.

Još istog dana guverner je molbu prosljedio ministru unutrašnjih poslova, s napomenom da nema nikakvih zapreka da se molba pozitivno riješi.

16)

18. svibnja 1906.

Jezik: talijanski
1930-XXIII-1-85/1906.

Obavijest o zakletvi o mađarskom državljanstvu Frana Supila

Gradonačelnik javlja guverneru da je na osnovi naredbe ministra unutrašnjih poslova od 15. ožujka 1906. pod brojem 51988 Frano Supilo položio zakletvu o mađarskom državljanstvu 18. svibnja 1906.

U vezi s tim predmetom guverner podnosi izvještaj ministru unutrašnjih poslova (25. svibnja 1906).

17)

2. lipnja 1906.

Jezik: mađarski
1376-IX-3-1018/1907.

Obavijest o zakletvi Frana Supila

Ministar unutrašnjih poslova dopisom obavještava ministra obrane da je dubrovački Okružni kapetanat 7. svibnja 1906. izdao Franu Supilu otpusnicu iz državljanstva i da je imenovani 18. svibnja položio zakletvu o državljanstvu.

18)

5. rujna 1906.

Jezik: talijanski
3127/III-I-2-8/1910.

Izvještaj policije o demonstracijama sokolaša, o ranjavanju Supilova brata i o napadu na uredništvo Novog lista

U svom izvještaju zapovjednik policije iznosi kako je 4. rujna uvečer u 10 sati oko 2000 Hrvata dočekalo vlak kojim su se sokolaši vratili sa zagrebačkog sleta. Hrvati, koji su nosili zastave, opkolili su sokolaše i zajedno s njima pošli prema putničkoj obali gdje ih je čekao brod kojim su sokolaši imali produžiti put u Dalmaciju.

Policija je napala demonstrante koji su izvikivali hrvatske parole i nastojala prisiliti ih da smotaju zastave. Tada je počelo letjeti kamenje, čuo se i poneki revolverski pucanj, a grupa Talijana rastrgala

je jednu hrvatsku zastavu. Većina je sokolaša bez većih teškoća stigla do broda, ali jedna grupa od oko stotinu ljudi zajedno s pratiocima potukla se s Talijanima na trgu Adamich i pred kavanom Europa. Vođe sokolaša protestirali su pred brodom zbog provokacija. Kad se brod otisnuo od obale, još su izvikivali: »Živjela hrvatska Rijeka!«

Sada su pojačani policijski odredi nastojali rastjerati grupe po gradu i uspjeli su uglavnom dokrajčiti sukobe. Većih tučnjava bilo je naročito pred gostionicom Tyroler i kavanom Panachov. U jednoj takvoj tučnjavi zadobio je teže tjelesne ozljede i brat Frana Supila, urednika Novog lista.

5. rujna oko podne talijanski su demonstranti uznemirivali neke Hrvate, a sakupilo ih se oko 200 pred uredništvom Novog lista ali se u zgradu nisu mogli probiti. Kasnije je policija rastjerala skup i uhapsila tri osobe.

Zapovjednik policije nadalje izvještava da je po uputi guvernerovoj stavio u pripravnost i vojsku kako bi suzbio napade na Novi list i čitaonicu.

19)

5. rujna 1906.

Jezik: mađarski

3127-I-2-8/1910.

*Izvještaj zamjenika guvernera o sukobima 4. rujna, o saslušanju
F. Supila i o ranjavanju brata F. Supila*

Prema podacima koje je dao Supilo — 4. rujna uvečer, 700 dalmatinskih sokolaša i nekoliko tisuća Hrvata iz Rijeke sukobilo se s policijom i talijanskim protudemonstrantima jer su bili izazvani provokacijama organizacije »Giovane Fiume«. U neredima ranjen je udarcem sablje u rame i ruku i devetnaestogodišnji brat Frana Supila kada je htio spriječiti policiju da oduzme hrvatsku zastavu. Kao odgovor na to hrvatski su demonstranti demolirali kavanu Europa.

U toku cijele noći talijanski su demonstranti opsjedali zgradu tiskare Novog lista, ali nisu mogli prodrijeti u nju. Kasnije su napali hrvatsku kavanu Panachov.

20)

5. rujna 1906.

Jezik: mađarski

3127-I-2-8/1910.

Izvještaj o nemirima sokolaša

Uzbuđenje koje je cijeloga dana vladalo u zgradi, potaklo je manje nered u podne i uvečer, a zatim je dovelo i do većih sukoba — izvještava zamjenik guvernera. Oko 20 sati nastalo je gađanje kamenjemi

preko granice s obiju obala Rječine. Vojska je zatvorila most. U gradu su talijanski demonstranti porazbijali hrvatske natpise na prodavaonicama. U 22 sata otputovali su brodom i posljednji sokolaši, a prije toga vodila se prava bitka na trgu Adamich. Policija je uhapsila petnaest osoba.

U Sušaku su oštećene prodavaonice talijanskih trgovaca. Vilu gradonačelnika Vija također su oštetili, ali samog gradonačelnika nisu otkrili u njegovu skrovištu.

Nekoliko je osoba ranjeno.

21)

6. rujna 1906.

Jezik: mađarski

3127/IV-I-2-8/1910.

Izvještaj ministru unutrašnjih poslova o neredima 4. rujna

U svom izvještaju guverner iznosi da su ga o neredima informirali zapovjednik gradske policije i Frano Supilo, narodni zastupnik i urednik Novog lista. S obiju strana demonstracije su bile unaprijed organizirane: nekoliko tisuća riječkih Hrvata s kokardama i zastavama čekalo je pred željezničkom stanicom povratak sokolaša iz Zagreba, a istovremeno su i pripadnici grupe »Giovane Fiume« formirali povorke. Policija je napala grupe i oduzela im zastave.

Inače policija nije uspjela olako uspostaviti red.

Predsjednik čeških sokola (dr Schneider) poslao je jučer protestni telegram zbog napada na predstavnike njegova društva.

22)

9. rujna 1906.

Jezik: mađarski

3127/II-I-2-8/1910.

Izvještaj zamjenika guvernera o sukobima između Hrvata i Talijana i o ranjavanju brata Frana Supila

Na traženje guvernera Nako-a zamjenik guvernera Wickenburg podnosi izvještaj u kojemu kaže da su sokoli, koji su se vraćali iz Zagreba, osim što su razvijali svoje zastave unatoč policijskoj zabrani i uzvikivali »Rijeka, hrvatska zemlja«, nisu nikakvim drugim ispadima pokazivali neprijateljstvo prema Mađarima. S rijetkim izuzecima, Mađari se nisu miješali u sukobe. Policija je bila oštrija prema Hrvatima.

Iz zapisnika koji je sastavljen u bolnici vidi se da je mladi Supilo ranjen u rame pred ljekarnom Prodan kada je rukom htio uhvatiti izmahnutu sablju.

23)

9. rujna 1906.

Jezik: mađarski
3155-I-2-8/1910.

Guvernerov izvještaj ministru o događajima između 6. i 9. rujna

Nakon uzajamnih demoliranja u Rijeci i Sušaku 5. rujna ponavljaju se manji, ali učestali neredi i demonstracije zbog kojih je grad u neprestanom uzbuđenju. 6. rujna uvečer mnoštvo od nekoliko tisuća ljudi okupilo se pred guvernerovom palačom, a 9. rujna su vođe autonomne stranke pozvali građanstvo da se umiri. U međuvremenu je u grad stiglo 9 četa vojnika sa zadaćom da održe red i obuzdaju nemirne duhove u slučaju izbijanja nereda za vrijeme sajмова i proštenja.

10. će kroz grad proći 240 čeških sokola, na povratku iz Zadra. Potrebno je novo pojačanje.

24)

10. rujna 1906.

3155/I-2-8/1910.

Izvještaj o prolasku čeških sokola

10. rujna uvečer stigli su brodom češki sokoli pa su specijalnim vlakom, bez ikakva incidenta, produžili put. Idućeg dana guverner je predložio da se oružane snage postepeno povuku iz grada. Spisu je priložen izvještaj policije s rekapitulacijom jednodnevnih nemira.

25)

18. veljače 1907.

Jezik: mađarski
843-IX-3-1018/1907.

Upis Frana Supila u vojne obveznike

Ministarstvo obrane poziva guvernera da što prije upiše Frana Supila u vojne obveznike.

4. ožujka guverner je dao upute gradskom vijeću o izvršenju upisa.

26)

27. ožujka 1907.

Jezik: talijanski
1376-IX-3-1018/1907.

Frano Supilo postaje građanin slobodnog grada Rijeka

Gradonačelnik obavještava guvernera da je Frano Supilo, budući da mu je dodijeljeno mađarsko državljanstvo, od strane slobodnog grada Rijeka primljen u općinsku zajednicu. t

27)

22. lipnja 1907.

Jezik: talijanski
2533-I-3-355/1907.

Pojava Riječkog novog lista

Gradonačelnik Rijeke javlja guverneru da je Novi list prestao izlaziti i mjesto njega sada izlazi dnevnik Riječki novi list. Na osnovi gradonačelnikova izvještaja guverner javlja ministru unutrašnjih poslova da je mjesto ukinutog hrvatskog političkog dnevnika Novi list počeo izlaziti Riječki novi list što ga izdaje i uređuje Frano Supilo, a u suradnji s Riječkom tiskarom d. d. Ujedno upoznaje ministra s tim da je urednik Frano Supilo i narodni zastupnik. Propisana kaucija u iznosu od 21.000 K položena je u gotovini.

28)

21. kolovoza 1907.

Jezik: mađarski
3444-I-3-355/1907.

Kaucija za Riječki novi list

Ministarstvo unutrašnjih poslova traži od guvernera da utvrdi u kojem je obliku spomenuti list položio kauciju.

U vezi s prednjim predmetom guverner je 30. kolovoza zatražio od gradonačelnika obrazloženje.

29)

27. kolovoza 1907.

Jezik: talijanski
3493-I-3-355/1907.

Promjene u uredništvu Novog lista

Riječki gradonačelnik obavještava guvernera da je Frano Supilo, urednik hrvatskog dnevnika Riječki novi list, postao vlasnik i izdavač lista. Funkciju urednika preuzeo je Jakov Franković nastanjen u Riječi, mađarski državljanin.

6. listopada guverner je gornje promjene javio ministru unutrašnjih poslova.

30)

4. rujna 1907.

3623/1907 I-2-9/1916.

Supilova aktivnost u demonstracijama Hrvata i Talijana 1907.

U vezi s događajima oko demonstracija Hrvata i Talijana u Sušaku 1907, koje su izbile nakon sastanka Hrvata, zamjenik guvernera javlja guverneru da je Supilo u ime ovdašnjih Hrvata poslao ministru telegram dužeg sadržaja. U svom odgovoru ministar je zatražio hitan izvještaj o neredima i o tome što je Namjesništvo poduzelo.

31)

21. rujna 1907.

Jezik: talijanski

3781-I-3-355/1907.

Uplata kaucije za Riječki novi list

Zamjenik gradonačelnika javlja guverneru da je odvjetnik dr Henrik Sachs, pravni zastupnik vlasnika i izdavača Riječkog novog lista Frana Supila, položio određeni iznos za kauciju u gotovini kod gradske blagajne.

Na osnovi prednjeg guverner je 24. rujna o tome obavijestio ministra unutrašnjih poslova.

32)

23. listopada 1907.

Jezik: njemački

4386-I-3-355/1907.

Pravo poštanske otpreme Riječkog novog lista u Bosnu i Hercegovinu

Zemaljska uprava Bosne i Hercegovine moli guvernera da obavijesti uredništvo Riječkog novog lista kako ne odstupa od svoje zabrane da se spomenuti list poštom otprema na teritorij Bosne i Hercegovine i kako ne može prihvatiti prigovor uredništva na tu odluku. Svoj stav motivira time što je Riječki novi list istovetan s prijašnjim Novim listom i zato ne odustaje od svoje odluke donesene još 5. srpnja 1907. kojom se zabranjuje otpremanje toga lista poštom na područje Bosne i Hercegovine.

Radi daljnjeg postupka guverner je 29. listopada obavijestio gradonačelnika o prednjoj odluci bosansko-hercegovačkih vlasti.

33)

20. siječnja 1908.

Jezik: njemački

509-I-3-1-1908.

*Vraćanja prava poštanske otpreme Riječkog novog lista
u Bosnu i Hercegovinu*

Zemaljska uprava u Sarajevu obavještava guvernera da se ponovo dopušta otprema Riječkog novog lista na područje Bosne i Hercegovine i moli da se ovo odobrenje uruči uredništvu lista.

29. siječnja Namjesništvo se obratilo gradskim nadležnim organima neka uruče to odobrenje.

34)

31. siječnja 1908.

Jezik: talijanski

912-I-3-1/1908.

Uručenje odobrenja

Gradonačelnik javlja guverneru da je uredništvu Riječkog novog lista uručio odobrenje bosansko-hercegovačkih vlasti za otpremu lista poštom.

10. veljače Namjesništvo je otpremilo u Sarajevo potvrdu Uredništva o primljenom dokumentu.

35)

11. veljače 1908.

Jezik: mađarski

1242-I-3-1/1908.

Kaucija Novog lista

Ministar unutrašnjih poslova poziva guvernera da u predmetu povrata kaucije za Novi list izvrši detaljan uviđaj kod Gradske uprave i Riječkog kraljevskog državnog tužilaštva i da prilikom sastavljanja izvještaja vodi računa o tome da li postoji i najmanja zapreka da se molbi udovolji.

20. veljače guverner je zamolio gradonačelnika za obavijest o ovom predmetu.

396

36)

20. ožujka 1908.

Jezik: talijanski
2126-I-3-1/1908.

Kaucija Novog lista

Guverner urgira od gradonačelnika izvještaj o Novom listu.

37)

20. ožujka 1908.

Jezik: talijanski
2371-T-3-1/1908.

Obavijest o povratu kaucije Novog lista

U svom izvještaju riječki gradonačelnik obavještava guvernera da prema propisima o štampi i po mišljenju kraljevskog državnog tužioca nema zapreke da se kaucija vrati. Na osnovi gradonačelnikova izvještaja guverner obavještava ministarstvo unutrašnjih poslova (30. ožujka) da s gledišta Gradske uprave i Kraljevskog državnog tužilaštva nema nikakve zapreke da se kaucija vrati.

38)

9. travnja 1908.

Jezik: mađarski
2895-I-3-1/1908.

Kaucija Novog lista

U svom dopisu upućenom guverneru ministarstvo unutrašnjih poslova odobrava povrat kaucije Novog lista.

Namjesništvo poziva Riječku poreznu upravu da zbog prestanka izlaženja Novog lista kauciju vrati Riječkoj tiskari i ujedno obavještava dioničarsko društvo koje je kauciju položilo neka se obrati poreznom uredu radi podizanja novca (28. travnja).

39)

2. svibnja 1908.

Jezik: mađarski
3401-I-3/1908.

Kaucija Novog lista

Riječki kraljevski porezni ured obavještava Namjesništvo da još nije mogao donijeti odluku o vraćanju kaucije jer je ona deponirana

kod Središnje državne blagajne u Rijeci, a porezni ured sa svoje strane može izvršiti samo povrat kamata.

Na osnovi prednjeg izvještaja Namjesništvo je uputilo Središnjoj državnoj blagajni dopis kojim traži hitno rješenje predmeta, a istovremeno je o nastaloj promjeni obavijestilo i dioničarsko društvo Novog lista.

40)

19. svibnja 1908.

Jezik: mađarski
3875-I-3-1/1908.

Povrat kaucije Novog lista

Središnja državna blagajna javlja Namjesništvu da je cijeli predmet oko povrata kaucije Novog lista prosljedila Središnjem računovodstvu pri Ministarstvu financija koje je nadležno za rješavanje toga predmeta.

41)

23. lipnja 1908.

Jezik: mađarski
4775-I-3-1/1908.

Povrat kaucije Novog lista

Ministarstvo financija dostavlja Namjesništvu prijepis dopisa upućenog Riječkoj upravi financija kojim određuje da se dioničarskom društvu Riječke tiskare povrati položena kaucija u iznosu od 21.000 K s 5-postotnim kamatama koje teku zaključno do 5. srpnja 1908. Kao razlog povrata navodi se prestanak izlaženja Novog lista.

27. lipnja Namjesništvo je obavijestilo Riječku tiskaru da u poreznom uredu može podići spomenuti iznos.

42)

19. travnja 1909.

Jezik: talijanski
3083-I-3-1/1909.

Promjene u uredništvu Riječkog novog lista

Gradonačelnik obavještava guvernera da je funkciju glavnog i odgovornog urednika Riječkog novog lista preuzeo Andrija Butković, mađarski državljani nastanjen u Rijeci.

26. travnja 1909. guverner je uputio ministru unutrašnjih poslova dopis sličnog sadržaja.

43)

25. rujna 1909.

2750-I-2-6/1910.

Članak u Riječkom novom listu o hrvatskoj školi

U broju 228 iz 1909. na 2. strani list objavljuje članak o tome da će riječki Hrvati pod vodstvom odvjetnika Barčića 26. rujna 1909. u hotelu Deak održati sastanak radi otvaranja osnovne škole s hrvatskim nastavnim jezikom.

Iz dokumenata se vidi da gradska policija nije izdala odobrenje za održavanje sastanka i da je Gradsko vijeće također odbilo molbu da se odobri održavanje sastanka.

Pored spomenutog broja Riječkog novog lista dokumentima je priložen i Barčićev letak — poziv na sastanak.

44)

1. rujna 1909.

6554-I-3-2/1911.

Izvještaj Novog lista o proslavi riječko-drenovskog kruga čitalaca

U svom broju od 29. srpnja 1909. Novi list donosi članak o održanoj proslavi kruga čitalaca iz Drenove i naglašava da je baš tu došlo do punog izražaja buđenje hrvatske nacionalne svijesti i do podrške dugotrajnoj borbi protiv sve jačeg pritiska talijanizacije.

Članak je potpisan slovom S.

Pozivajući se na članak Novog lista, gradonačelnik upozorava guvernera da je baš organizacija iz Drenove najopasniji oblik hrvatske agitacije, i ujedno ga upoznaje s nastojanjima hrvatskog nacionalnog pokreta i rezultatima koje je postigao. Poziva ga da se poveže s ministrom unutrašnjih poslova radi sprečavanja djelatnosti ove organizacije.

14. rujna 1909. guverner predlaže ministru unutrašnjih poslova da se odbije statut drenovskog čitalačkog kruga jer je podnesen na odobrenje još 1908. a još nije odobren.

45)

7. listopada

Jezik: mađarski
7861-XXIII-2-15/1909.

Obavijest ugarskog ministra trgovine riječkom guverneru o tačnosti članka u Riječkom novom listu

21. studenog 1908. Riječki novi list objavio je članak u kojemu kritizira poslovanje Uprave željeznica oko otpreme i iskrcaja drva.

U priloženom dokumentu koji obuhvaća osam strana navedeni su rezultati uviđaja što ga je izvršio ministar trgovine. Iz njih je vidljivo da su svi podaci spomenuti u članku tačni i izneseni u težnji da se pristupi ispravljanju grešaka.

46)

7. prosinca 1910.

7225-II-1-6/1910.

Nastojanje da se otvori osnovna škola na hrvatskom nastavnom jeziku

12. lipnja 1901. dvadeset i četiri riječka građanina Hrvata dostavila su Gradskom vijeću podnesak za osnivanje hrvatske osnovne škole. U veljači 1903. Vijeće je molbu odbilo. Protiv ove odluke podnio je žalbu barun Juraj Vranjican. 1908. guverner je dao spis odložiti u arhiv bez odgovora.

30. listopada 1909. odvjetnik Barčić, jedan od vođa Hrvata u Rijeci, uputio je Namjesništvu upit u vezi s predmetom iz 1903. godine. 7. prosinca 1910. cijeli je predmet ponovo arhiviran bez rješenja.

Svežanj dokumenata koji je povezan s dokumentom br. 99/predsj 1913. i 2750-T-2-6/1910. sadrži sve podneske i odluke. Ta dokumentacija ima oko 100 strana.

Dokument kojega se regist navodi niže pod br. 60 obuhvaća daljnje pretresanje pitanja otvaranja hrvatske škole i stav guvernera u tom pitanju, a dokument registiran pod br. 62 sadrži pismo ministra Tirze.

47)

28. svibnja 1911.

Jezik: talijanski

3509-I-3-1/1911.

Promjene u Uredništvu dnevnika Riječki novi list

U svom izvještaju gradonačelnik obavještava guvernera da je Niko Smolčić (rođen 1885. u Karlovcu, sa stanom u Rijeci, Via Trieste 16) preuzeo od Ivana Butkovića uređivanje Riječkog novog lista.

Uredništvo lista nalazi se u ulici Giuseppe Verdi u zgradi Jurja Ružića na prvom katu.

Primivši ovo na znanje, guverner je odredio da se dokumenat odloži u arhiv.

400

48)

11. kolovoza 1911.

Jezik: talijanski

4850-I-3-1/1911.

Saopćenje o Uredništvu Riječkog novog lista

Obavijest gradonačelnika o ulasku Ivana Tišljara u Uredništvo Riječkog novog lista.

49)

13. kolovoza 1912.

Jezik: talijanski

4852-I-3-1/1912.

Promjene u Uredništvu Riječkog novog lista

Gradonačelnik obavještava guvernera da je zbog odlaska glavnog i odgovornog urednika lista Nika Smolčića u vojsku funkciju odgovornog urednika preuzeo Dujam Girometta riječki građanin, (31 god.).

14. kolovoza guverner je dostavio izvještaj sličnog sadržaja ministru unutrašnjih poslova.

50)

25. listopada 1912.

354 preds./1912.

Telegram: u vezi s odobrenjem za sakupljanje dobrovoljnih priloga za ranjenike saveza balkanskih država

Telegram upućen ministru unutrašnjih poslova

Odbor sastavljen od riječkih Slavena pod vodstvom Frana Supila i Erazma Barčića moli za dozvolu prikupljanja dobrovoljnih priloga ranjenicima saveza balkanskih država. Moli se uputstvo da li se može izdati to odobrenje.

51)

27. listopada 1912.

354/preds./1912.

Slavenska propaganda skupljanjem priloga

Telegram upućen ministru unutrašnjih poslova: Hitno se urgira odgovor u vezi s dozvolom ili zabranom javnog skupljanja priloga u Rijeci za ranjenike balkanskih zemalja.

52)

30. listopada 1912.

361/preds./1912.

Odobrava se skupljanje priloga

Ministar unutrašnjih poslova telegramom obavještava guvernera da se on osobno ne protivi izdavanju dozvole i nema prigovora na skupljanje priloga.

53)

2. studenog 1912.

367/preds./1912.

Uputstvo ministra unutrašnjih poslova o odobravanju skupljanja dobrovoljnih priloga za ranjenike saveza balkanskih država

Ministar unutrašnjih poslova upozorava guvernera da, ukoliko odobri skupljanje dobrovoljnih priloga (iz humanih razloga), to skupljanje strogo nadzire, da vodi brigu o tome da glavnu ulogu u toj akciji imaju samo strogo moralno i materijalno pouzdane osobe, da o sakupljenim iznosima novca i o predmetima vode tačan zapisnik, i na kraju poziva guvernera da cijelu akciju budno prati.

54)

3. studenog 1912.

Jezik: talijanski

367/preds./1912.

Skupljanje dobrovoljnih priloga za ranjenike slavenskih zemalja

Guverner pismom obavještava gradonačelnika da dopušta skupljanje dobrovoljnih priloga, prenosi mu uvjete i gledišta ministra unutrašnjih poslova i ujedno daje popis trinaestorice članova Slavenskog odbora.

Akcija traje od 25. listopada do 24. studenog 1912. Poziva gradonačelnika da izda policiji potrebna uputstva za praćenje akcije.

55)

25. siječnja 1913.

Jezik: njemački

47/preds./1913.

Prosrpske težnje Riječkog novog lista

Ravnatelj financijske direkcije u Ogulinu javlja u svom izvještaju da list koji izlazi u Rijeci i koji ne stoji pod kontrolom hrvatskog kra-

ljevskeg povjerenika propagira južnoslavenske ideje i time truje slavensko stanovništvo Sušaka i samog grada Rijeke.

Da bi potkrijepio svoju tvrdnju, citira nekoliko članaka izašlih u tom listu u prosincu 1912.

List izlazi u 10.000 primjeraka te se zbog pristupačne prodajne cijene od 4 filira po primjerku može prodavati u velikom broju. Da bi se smanjilo raspačavanje, predlaže da se zabrani ulična prodaja jer smatra da dioničarsko društvo nema dovoljno novčanih sredstava da snosi troškove otpreme lista poštom. Nadalje drži potrebnim da se poduzmu mjere kojima bi se spriječilo daljnje štetno djelovanje lista na hrvatsko stanovništvo. Ministar unutrašnjih poslova dostavio je taj izvještaj guverneru na razmatranje. 11. kolovoza 1913. guverner javlja ministru da je ponovo opomenuo Riječko kraljevsko državno tužilaštvo neka budno prati sadržaje članaka Novog lista.

56)

2. ožujka 1913.

Jezik: mađarski

99/predsj./1913.

Izveštaj ministru unutrašnjih poslova o hrvatskom pokretu u Rijeci

U detaljnom izvještaju guverner iznosi da je glavni cilj hrvatskog pokreta u Rijeci pripojenje grada Hrvatskoj. U novije vrijeme, međutim, hrvatska se nastojanja ograničuju samo na zauzimanje pozicija u privredi (osnivanje banaka, otkup dionica), a izbjegavaju se otvoreni istupi.

Na političkom polju, sporazumom o izborima koji je zaključen 1901. od 56 zastupnika u Gradskom predstavničkom vijeću, trojica su Hrvati. Što se tiče uvođenja hrvatskog jezika u opću nastavu, stanje je ovakvo: u podopćinama je nastavni jezik hrvatski, i nastojanja talijanske većine u Gradskom predstavničkom vijeću da se uvede talijanski jezik ostala su bezuspješna.

U 1901. zatražila su 24 hrvatska građanina od gradskih vlasti da se osnuje hrvatska osnovna škola, ali je 1903. ta molba odbijena. U međuvremenu oni su svoja nastojanja promijenili i povelu akciju za otvaranje privatne hrvatske škole. Nosilac te akcije bio je Supilov Riječki novi list kojemu su stizali i novčani prilozima namijenjeni ostvarenju toga cilja. Navodno je već bilo sakupljeno 40.000 K.

Značajnu hrvatsku nacionalnu djelatnost pokazuju i ovdašnji kapucini putem svojih Riječkih novina i rada crkve.

Prema popisu stanovništva iz 1910. u Rijeci živi oko 16 000 Slavena, 24.000 Talijana i 6.400 Mađara. Od njih je oko 15.000 stranih državljana.

57)
25. lipnja 1913.

290 preds. /1913.

Odobrenje obračuna priloga za ranjenike balkanskih država

U svom dopisu Franu Supilu, predsjedniku odbora za skupljanje priloga ranjenicima balkanskih država, guverner odobrava obračun i prima na znanje da će skupljeni iznos od 24.868 K biti doznačen u korist organizacije Crvenog križa spomenutih država.

58)
5. srpnja 1914.

Jezik: mađarski
99 preds./1913.

Pismo ministra Tirze guverneru o nastavi na hrvatskom jeziku u Rijeci

Po mišljenju ministra Tirze pitanje nastave na hrvatskom jeziku moglo bi se najpovoljnije riješiti time što bi se odobrila jedna privatna hrvatska škola. Ne želi spriječiti hrvatsku društvenu aktivnost, to više što je i u Hrvatskoj preko društva Julian osnovano nekoliko mađarskih škola. Poziva guvernera da ovaj predmet vodi u najvećoj diskreciji, ali da istovremeno učini sve kako bi se Talijani umirili.

59)
28. studenog 1914.

Jezik: mađarski
7764-I-3-4/1914.

Ispitivanje ličnosti urednika i izdavača Riječkog novog lista

Guverner poziva upravitelja pogranične policije da podnese izvještaj o ličnostima novih urednika Riječkog novog lista Ivana Podolšaka i Slava Jutriše, a posebno o njihovu političkom stavu i odnosu prema interesima države.

60)
1. prosinca 1914.

Jezik: mađarski
7884-I-4/1914.

Izvještaj o izdavaču i uredniku Riječkog novog lista

Prema izvještaju pogranične policije Ivan Podolšak stanuje u Sušaku, porijeklom je Zagrepčanin, 50 mu je godina, otac osmero djece, mađarski državljanin. U razdoblju od 1908. do 1910. i 1912. vodio je Riječku tiskaru. Na političkoj sceni nije se do sada pojavljivao.

Na njegovo postavljenje na mjesto izdavača može se prigovoriti utoliko što je na tu dužnost došao samo zato što je Supilo trajno otišao iz zemlje. Materijalni izvori lista ostali su isti.

Slavo Jutriša stanuje u Sušaku, 35 mu je godina porijeklom je Zagrepčanin, radi u Uredništvu lista otprilike već pet godina. Politički nije pouzdan jer je bio glavni organizator narodne radničke organizacije koja se imala osnovati početkom 1914. Prisustvovao je dogovorima i sastancima.

Zadaća organizacije imala je biti okupljanje svih simpatizera južnoslavenskih ideja, i zato su vlasti zabranile rad takvoj organizaciji.

Policija je prigovorila na boravak imenovanoga i u Zagrebu i u Sušaku. Jutriša je bio profesor, radio je u Osijeku i Senju. 7. prosinca 1914. guverner je prosljedio izvještaj Ministarstvu unutrašnjih poslova.

61)

23. ožujka 1915.

Jezik: talijanski

1747-I-3-4/1915.

Promjene u Uredništvu Riječkog novog lista

Prema gradonačelnikovu izvještaju guverneru na novu dužnost urednika lista došao je Perošlav Ljubić, mjesto Slava Jutriše koji je otišao u vojsku.

Redakcija ima svoje prostorije u ulici Giuseppe Verdi broj 6, i list izlazi u nakladi Riječke tiskare.

62)

29. ožujka 1915.

Jezik: mađarski

1747-I-3-4/1915.

Ispitivanje ličnosti Perošlava Ljubića

Guverner poziva pograničnu policijsku kapetaniju da ispita ličnost novoprijavljenog urednika Riječkog novog lista jer je prijavu predalo Uredništvo, a ne izdavač, a mjesto urednikove adrese stana navedena je adresa tiskare. Zatim u prijavi nije navedeno da li je urednik punoljetan i da li je mađarski državljaniin.

63)

7. travnja 1915.

Jezik: mađarski
2085-I-3-4/1915.

Odluka Ministarstva unutrašnjih poslova o promjenama u Riječkom novom listu

U vezi s postavljenjem novog urednika lista ministar unutrašnjih poslova obavještava guvernera da je promjena prijavljena u zakonskom roku i navodi da na izvještaj pogranične policijske kapetanije nema prigovora.

64)

11. travnja 1915.

Jezik: mađarski
2032-I-3-4/1915.

Izveštaj o uredniku Riječkog novog lista

Kapetan pogranične policije javlja guverneru da Peroslav Ljubić stanuje u Sušaku, hrvatske je nacionalnosti, mađarski je državljanin, 45 mu je godina, nema imovine.

Do 1912. imao je u Zagrebu svoju tiskaru, ali ju je prodao i sada je upravitelj Riječke dioničke tiskare. Tiskara i uredništvo lista nalaze se u istoj zgradi pa su u tijesnoj vezi.

U političkom je pogledu Ljubić poznat kao veliki prijatelj Srba. Bio je na izletu u Srbiji, što ga je organizirao Bude Budisavljević, hrvatski zastupnik koji je kasnije uhapšen i optužen za veleizdaju. Po povratku s izleta Ljubić je o svom trošku izdao brošuru s naslovom »Sedam dana među braćom u Srbiji«. U predgovoru je Hrvate i Srbe opisao kao jednu naciju.

U njegovoj su tiskari pripremali statut srpsko-hrvatske nacionalne omladinske revolucionarne organizacije i popis članova. Član te organizacije bio je i Ljubićev sin.

17. travnja guverner je izvještaj policije otpremio ministru unutrašnjih poslova.

65)

4. svibnja 1915.

Jezik: mađarski
662/predsj./1915.

Politički odnosi Rijeke i Austrijskog primorja

Kapetan pogranične policije osvrnuo se u svom izvještaju tek površno na talijanski pokret, ali je iskoristio priliku da posebno prikaže Supilovu aktivnost u prošloj godini.

406

On navodi kako Hrvati žele da Mađari izgube rat. Sušak je pozornica hrvatskog pokreta, tu se održavaju i protumađarske demonstracije. Dodaje kako se Supilo u Sušaku, u hotelu Kontinental sastajao sa svojim pristašama npr. kao 14. lipnja 1914. i kako je takvim skupovima prisustvovalo čak i do 20—25 osoba. Preko Voloskog Supilo održava vezu s austrijskim područjem i s Riječkim novim listom. Iako je Supilova antimonarhijska djelatnost izvan granica poznata, ona se ne proteže i na ovo područje.

Drži potrebnim da se zabrani Riječki novi list iako Supilo nije dao nikakva povoda intervenciji, unatoč tome što je bio budno praćen.

U nastavku izvještaja iznosi se djelatnost mađarsko-hrvatskog broderskog društva (Srbiji su otpremene živežne namirnice i nakon izbijanja rata), zatim se govori o ilegalnom unošenju stranih listova te o držanju Smokvine, vikara senjske biskupije.

66)

25. kolovoza 1915.

Jezik: mađarski
1544/predsj./1915.

Popis listova koji izlaze u Rijeci

Na traženje Komisije za cenzuru 5. armije Namjesništvo dostavlja popis periodičnih izdanja. U gradu izlaze 2 mađarska, 3 talijanska lista i 1 list na hrvatskom jeziku (Riječki novi list) te po jedan talijanski i hrvatsko-talijanski tjednik.

67)

5. rujna 1915.

Jezik: mađarski
1610/predsj./1915.

Oslobađanje od vojne obveze urednika Riječkog novog lista

Riječka tiskara dostavlja guverneru kopiju dopisa upućenog ministru trgovine kojim moli da se urednik lista i upravitelj tiskare Peroslav Ljubić oslobodi od vojne obveze.

U molbi se navodi da se u Tiskari slaže Riječki novi list, najpopularniji list u gradu i na Hrvatskom primorju, kojemu je nosilac prava vlasništva također dioničarsko društvo Tiskare. Ako urednik lista i upravitelj Tiskare bude pozvan u vojsku, i list i Tiskara morat će likvidirati. Prestankom izlaženja toga dnevnika javnost bi izgubila dobro usmjeren organ tiska koji je uvijek dokazivao svoju odanost naciji i kralju.

68)

15. rujna 1915.

Jezik: mađarski
ad 1610/predsj./1915.

Izlaženje Novog lista i odgovor na molbu Riječke tiskare

U vezi s predmetom Peroslava Ljubića ekonomski referent Namješništva obavještava da urednik ima 45 godina. Godine 1912. preuzeo je vođenje Tiskare, a nedavno je počeo i uređivati Novi list. U Tiskari 3 motora (11 KS) pokreću 7 štamparskih strojeva; prije rata bilo je zaposleno 18, a sada radi 8 radnika.

Glavna je djelatnost Tiskare tiskanje Riječkog novog lista. Mjesto prijašnje naklade od 10—11000 primjeraka list sada izlazi u 5000 primjeraka na dan. Godišnji promet Tiskare prelazi 90.000 K.

Budući da Rijeka ima još 7 tiskara koje raspoložu i brzotiskom, ne preporuča se da se urednik oslobodi od vojne obveze.

69)

16. rujna 1915.

Jezik: mađarski
ad 1610/predsj./1915.

Izvještaj ministru trgovine o molbi Riječke tiskare

Osim razloga navedenih u izvještaju ekonomskog referenta Namješništva, guverner ne podržava molbu za oslobađanje urednika Novog lista od vojne obveze i zbog toga što list ne opravdava argumente iznesene u obrazloženju molbe gdje se spominje patriotizam i odanost kralju, već je često davao povoda upravo suprotnim zaključcima. Prije izbivanja rata s Italijom list je vodio Frano Supilo koji je kasnije napustio zemlju; u to vrijeme list je bio poznat po tome što je raspirivao mržnju prema monarhiji.

70)

21. rujna 1915.

Jezik: mađarski
1696/predsj./1915.

Pitanje oslobađanja urednika Novog lista

Ministar trgovine obavještava guvernera da ne može odobriti da se Peroslav Ljubić oslobodi od vojne obveze.

408

71)

2. studenog 1915.

Jezik: talijanski
6531-I-3-4/1916.

Zapljena kaucije Novog lista

U svom podnesku gradonačelnik izvještava da je izvršena sudska zapljena kaucije Novog lista prema paragrafu 1. XVIII Zakona iz 1915.

16. studenog guverner javlja gradonačelniku da o zapljeni treba obavijestiti izdavača lista, a vrijednosne papire kaucije dostaviti mjesnom poreznom uredu.

72)

9. siječnja 1916.

Jezik: mađarski
230-I-3-4/1916.

Zabrana Novog lista

Riječki kraljevski državni tužilac obavještava guvernera da je Ministarstvo unutrašnjih poslova dokumentom broj 6791-1915. zabranilo daljnje izlaženje Novog lista zbog članaka koji štete interesima rata. Odluka je odmah stupila na snagu. U drugom dijelu dokumenta tužilac navodi odredbe na osnovi kojih se može povesti krivični postupak u slučaju daljnjeg izlaženja lista. Pošti je strogo zabranjeno da prima bilo kakve priloge i pretplate za list, a ako bi se list, unatoč zabrani, ipak pojavio, ona je dužna zaplijeniti sve primjerke i predati ih tužilaštvu radi uništenja. Dokumentu je pod brojem 222 priložen i izvještaj gradonačelnika na talijanskom jeziku o naredbi ministra unutrašnjih poslova i o postupku gradskih vlasti u provođenju te naredbe.

Iz izvještaja se vidi da je list tiskan u Riječkoj dioničkoj tiskari.

Namjesništvo je bez ikakva komentara i poduzimanja mjera primilo izvještaj na znanje.

RIASSUNTO

Dati riguardanti Frano Supilo e il giornale *Novi list*.

Quest'anno si festeggia il primo centenario della nascita di Frano Supilo, eminente uomo politico croato. In questa occasione si è fatto lo spoglio dei documenti dell'ex — regio governatorato ungherese di Rijeka (Fiume) che ora sono conservati nell'Archivio storico di Rijeka e si presta allo scopo di scoprire dati riguardanti Supilo e il giornale *Novi list*, da lui fondato. Sebbene col passare del tempo molti documenti su tali argomenti siano andati perduti senza alcuna traccia, pure da ricerche fatte sono emersi più di 200 documenti che offrono vari dati sul *Novi list*, apparso prima a Sušak e poi a Rijeka dopo che Supilo si fu trasferito in questa città. In alcuni di questi documenti troviamo notizie interessanti: p. es. che Supilo accettò la cittadinanza ungherese, che egli ebbe parte nel movimento dei Sokol (Falchi, società ginnastica) di Rijeka, che suo fratello fu ferito in una manifestazione politica e che il *Novi list* fu proibito dalle autorità della Bosnia e dell'Erzegovina. Vi si trovano anche dati sul cambiamento della denominazione del giornale *Novi list* in *Riječki novi list* (*Novi list* di Rijeka), sulla parte avuta dal giornale nella fondazione di una scuola croata a Rijeka, nel rinvigorismento della cultura e della coscienza nazionale croata nell'ambiente di Rijeka, nonché nel sostegno dell'azione organizzata allo scopo di soccorrere i combattenti slavi, feriti nella guerra balcanica.

Dai documenti degli anni anteriori alla prima guerra mondiale, e anche da quelli degli anni di guerra emerge sempre più l'ostilità degli organi al potere per Supilo e per le idee politiche diffuse dal suo giornale a favore della fondazione di uno stato unito jugoslavo. Dal suo giornale veniamo anche a sapere che la polizia non vedeva di buon occhio né Supilo né i collaboratori del suo giornale. Verso la fine del 1915, quando il redattore del giornale fu richiamato militare, il ministro degli interni soppresse il giornale con la motivazione che il contenuto dei suoi articoli nuoceva agli interessi della guerra.

I documenti che appartengono all'epoca anteriore allo slancio rivoluzionario del periodo tra il 1905 e il 1907 ci fanno pervenire in un certo senso a nuove conclusioni. Alcuni documenti (v. quelli sotto i numeri 6, 9, 16 e 22) ci attestano che gli organi dell'amministrazione ungherese locale e centrale dapprincipio vedevano di buon occhio lo zelo con cui Supilo cercava di curare le ferite inflitte alla popolazione croata dalla politica croatofoba della minoranza italiana allora al potere. Il governo ungherese e il suo organo locale, il Governatorato, concedevano appoggi minimi e passeggeri al movimento croato di Rijeka, per fare un contrappeso al sempre crescente movimento irredentista italiano, che nel periodo d'espansionismo dell'imperialismo italiano conquistava la borghesia italiana e i suoi capi politici. Però, questa politica di destreggiamento poté portare frutti solo fino alla metà degli anni dieci, e soltanto frutti di natura passeggera e dubbiosa. Con l'evoluzione della sua personalità politica, Supilo si elevò ben presto al disopra del livello di un'ingiusta politica cittadina e assunse la parte di dirigente della lotta politico-culturale per la fondazione di un indipendente stato jugoslavo.

In ogni caso, in base ai documenti ritrovati si giunge a una comprensione più esatta e più ricca di dati riguardanti il cammino vitale e l'attività di Supilo, il che assume carattere di speciale attualità nel primo centenario della sua nascita.